

ORTADOğU GÜNDEMİ

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Beşar Esad'a Dünya Sağlık Örgütü'nün yönetim kurulunda koltuk verilmesi üzerine Suriye'nin kuzeybatısında düzinelerce sağlık çalışanı protesto başlattı. Protestocular, Esad'ı hastaneleri ve klinikleri bombalamak ile sağlık çalışanlarını yaralamak ve öldürmekle suçladı.¹

ABD'nin BM Büyükelçisi Linda Thomas-Greenfield, 2 Haziran'da Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın ile göç, insani yardım ve terörle mücadele konuları üzerine görüşme gerçekleştirdi. 3 Haziranda Thomas-Greenfield, Hatay'ın güneyinde BM Dünya Gıda Programının dağıtım merkezini ziyaret etti. BM'nin kullanmaya yetkili olduğu tek geçiş noktası olan Cilvegözü Sınır Kapısı Suriyelilere yardım ulaştırmak için uluslararası toplumun elindeki en iyi seçenek olarak nitelendirildi. Yardım için daha fazla sınır kapısının açık olması gerektiğini belirten Thomas-Greenfield, konuyla ilgili BM Güvenlik Konseyi, Rusya ve Türkiye ile görüşmelerini ifade etti. Açıklamada ayrıca Suriyeliler için 240 milyon dolarlık ek bir fon sağlanacağı yer aldı.² ABD, on yıl süren çatışmanın başlangıcından bu yana 13 milyar dolardan fazla kaynak sağlayarak Suriye'ye dünyada en çok bağış yapan ülke unvanını korumakta.³

• Suriye Rejimi

Çin Devlet Başkanı Şi Jinping, seçimlerde kazandığı başarı nedeniyle Suriye lideri Beşar Esad'a tebrik mesajı gönderdi.⁴ Suriye'nin Çin Halk Cumhuriyeti ile diplomatik ilişki kuran ilk Arap ülkelerinden biri olduğuna dikkat çeken Şi, ülkesinin Suriye'ye elinden gelen yardımı yapacağını açıkladı.

Suriye'nin Moskova Büyükelçisi Riad Haddad yaptığı açıklamada, Suriye'ye Rusya'nın geliştirdiği Sputnik V aşısının ilk sevkiyatının yapıldığını belirtti. Beşar Esad'ın ilk aşılananlar arasında olduğu açıklandı.⁵

Suriye Ekonomi Bakanı Muhammed Samir Halil, ülkesinin yatırımlar çekme konusunda lider platform hâline gelme potansiyeline sahip olduğunu belirtti. Yeni yasada, önceki tüm kuralların ve deneyimin birleştiğini kaydeden Suriye Ekonomi Bakanı, yasanın olası yatırımlar için çok sayıda teşvik öngördüğünü belirterek, "Bu, ülkedeki altyapının başarılı bir şekilde yeniden inşasını sağlamak için hükûmetin mali enjeksiyonları etkin bir şekilde dağıtabilmesi

1 Protesters slam choice of Syria for board of UN health body - ABC News [go.com]

2 Cilvegözü best option to deliver aid to Syrians: UN envoy - Turkey News [hurriyetdailynews.com]

3 U.S. announces additional humanitarian assistance for the people of Syria - Syrian Arab Republic | ReliefWeb

4 <https://www.globaltimes.cn/page/202106/1225042.shtml>

5 <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-russian-covid-vaccine-assad-b1858872.html>

için gerekli. Suriye'nin gelecek yıllarda, yatırımlar çekme konusunda lider platform hâline gelecek çok umut verici bir yatırım pazarı olduğundan eminim" ifadesini kullandı.⁶

• Fırat'ın Doğusu

Suriye'nin Halep vilayetine bağlı Münbiç kentinde YPG'ye karşı protesto gösterileri düzenlendi. Münbiç halkı 31 Mayıs Pazartesi günü başlayan bu gösterilerde, YPG'nin "zorla askere alma" uygulamalarını protesto etti. YPG'nin göstericilere ateş açması sonucu ise 8 kişi hayatını kaybetti, 27 kişi de yaralandı.⁷ Münbiç halkının baskılarına direnemeyen YPG, çarşamba günü aldığı bir kararla protestolar sırasında tutuklanan tüm mahkumları serbest bırakacağını, zorla askere alma uygulamalarına geçici olarak son vereceğini ve barışçıl protestoculara ateş açanları cezalandıracağını duyurdu.⁸

Hollanda hükûmetinin IŞİD'e katılan bir kadın vatandaş ile üç çocuğu ülkeye geri götürmek üzere Suriye'ye gönderdiği heyet, Kamışlı'da 5 Haziran Cumartesi günü bu dört vatandaşı teslim aldı. Teslim için düzenlenen basın toplantısına katılan Hollandalı bir yetkili, bu dört kişinin Roj kampı olarak bilinen ve çoğunlukla Suriye ve Irak'a seyahat eden Batılı kadınların ve bunların çocuklarının bulunduğu küçük bir yerleşim yerinde yaşadığını ifade etti. Böylece Hollanda hükûmeti Suriye'nin kuzeydoğusundaki kamplarda yaşayan vatandaşlarını ikinci kez ülkeye geri götürmüş oldu.⁹

• Güney Suriye

Dera'da kimliği belirsiz kişiler tarafından düzenlenen bir saldırıda Etman Belediye Başkanı öldürüldü. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) yayımladığı bilgilere göre, Haziran 2019'da Dera'da başlayan güvenlik kaosunda 1.096'dan fazla saldırı ve suikast girişi belgelendi. Bu saldırı ve suikastlar sonucunda 209'u sivil, 350'si rejim askeri veya sadık milis/güvenlik güçleri olmak üzere toplamda 750 kişi hayatını kaybetti.

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

İdlib'de istikrarsızlık ortamı yaratarak sivilleri hedef almayı sürdüren Esad rejimi, günlük yaşamı sekteye uğratarak bölgeyi siviller için yaşanamaz hâle getirmek adına köylülerin tarlalarını ateşe vermeye başladı. Rejim unsurları, İdlib, Haleo ve Hama kırsalındaki tarlaları yakarak sivillerin mahsul elde etmesine engel oldu. Açlık bombası adı verilen saldırı yöntemi

6 <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202106041044661713-suriye-ekonomi-bakani-halil-yatirimlar-icin-lider-platform-haline-gelecegiz/>

7 <https://www.middleeasteye.net/news/syria-manbij-sdf-arab-population-protests-killed>

8 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/ypg-pkk-terrorists-yield-to-peoples-demands-in-syrias-manbij/2262321>

9 <https://apnews.com/article/islamic-state-group-europe-middle-east-syria-04caf36ba729cd2e23522510fca3370c>

ile binlerce dönümlük buğday tarlası yakıldı. İdlib’de yaşayan sivil rejimin bu saldırı yönetiminin devam edeceği endişesi ile mahsullerini mevsiminden önce hasat etmeye başladı.¹⁰

YPG/PKK’nın Münbiç’teki sivilleri hedef alması Suriye muhalefetinin, bölge aşiretlerinin ve muhalif bölgelerde yaşayan halkın büyük tepkisini çekti. 8 sivilin ölmesi ve 27 sivilin yaralanmasıyla sonuçlanan olaylar Suriye Kableler ve Aşiretler Meclisi tarafından kınanarak sivil halka destek mesajı verildi. Bunun yanında, Fırat Kalkanı bölgesindeki Azez’de Münbiçlilere destek gösterisi düzenlendi.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi’nin İranlı gazetecilere birtakım açıklamalarda bulunarak, “Ben şahsen seçimlere katılmayacağım ve hiçbir partim yok. Ancak bazı taraflar seçimlere katılacağımı iddia ederek temelsiz ithamlarda bulunuyor” dediği kaydedildi. Haşdi Şaabi ile ilgili konulara da değinen Kazimi’nin “Haşdi Şaabi, Irak’ın anayasal bir kurumudur ve ülkenin güvenlik mekanizmasının parçasıdır. Haşdi Şaabi’nin savunma kabiliyetinin geliştirilmesi için çabalıyoruz. Dışarıdan bazı tarafların bizim yerimize Haşdi Şaabi kurumunu ilgilendiren kararları almasına izin vermiyoruz” ifadelerini kullandığı aktarıldı.¹¹ Öte yandan Irak’ın İran ile ilişkileri hakkında açıklamalarda bulunan Kazimi, İran ile ilişkilerin en iyi dönemini yaşadığını ve bu durumdan onur duyduğunu belirterek Irak-İran arasındaki ortak ikili ilişkilerin geliştirilmesini sağlayan başbakanların başında geldiğini vurguladı.¹²

Görev süresi sona eren Fatih Yıldız’ın yerine atanan Türkiye Cumhuriyeti’nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney’in Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih’e güven mektubunu sunduğu bildirildi. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı Salih’in Büyükelçi Güney ile gerçekleştirdiği görüşmede, “Irak olarak, uluslararası ve bölgesel gerginliğin azaltılması için dengeli ilişkiler kurmaktan yanayız. Terör, aşırıcılık ve iklim değişikliği konularında koordinasyonu destekliyoruz” ifadelerini kullandığı kaydedildi.¹³ Güney’in ise güven mektubunu sunduktan sonra sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, “Güven mektubumuzu sunduk. Bayrağımızı çektik. Yola devam” ifadelerini kullandığı aktarıldı.¹⁴ Diğer taraftan Irak Parlamentosu Başkan Yardımcısı Beşir el-Haddad’ın Ali Rıza Güney’i ağırladığı bildirildi. İki taraf arasında gerçekleşen görüşmede, Ankara-Bağdat hattı arasındaki ilişkileri geliştirme yollarının ele alındığı kaydedildi.¹⁵

10 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-saldirilariyla-idlibdeki-halkin-ekmek-tarlasini-atese-veriyor/2260223>

11 <https://www.basnews.com/tr/babat/693098>

12 <https://tr.mehrnews.com/news/1894836/İran-ile-iliskilerimiz-en-iyi-donemini-yasiyor>

13 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/01062021>

14 https://twitter.com/alirizaguney_tc/status/1399659257130369028

15 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Haddad-receives-Turkey-s-new-ambassador-to-Iraq>

Terör örgütü PKK'nın Duhok vilayetinin Amedi ilçesi sınırlarındaki Metina Dağı'nda Peşmerge'ye yönelik gerçekleştirdiği ve beş peşmergenin hayatını kaybederken yedi kişinin de yaralandığı saldırıyı¹⁶ kınayan Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'nin, saldırıda hayatını kaybeden peşmergeler için Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani'yi telefonla arayarak taziyelerini sunduğu bildirildi. Kazimi ve Barzani arasında gerçekleşen görüşmede, sınırların güvenliği ve bölgenin istikrarı açısından Peşmerge güçleri ve Irak ordusu arasındaki iş birliğinin önemine vurgu yapıldığı kaydedildi.¹⁷

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'nin Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve taraflar arasında yapılan görüşmede iki ülke arasındaki ilişkilerin ele alındığı kaydedildi. Yapılan açıklamaya göre, Kazimi'nin iki ülke arasındaki tarihî ilişkilere değinerek Fransa'nın terör örgütü IŞİD'e karşı mücadelede Irak'a verdiği destekten övgü ile söz ettiği belirtilirken¹⁸ Macron'un da Irak hükûmetinin erken seçim hazırlıklarına her türlü desteği vermeye hazır olduklarını aktardığı ifade edildi.¹⁹

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in Kanadalı mevkidaşı Marc Garneau ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve söz konusu görüşmede ikili ilişkilerin ele alındığı kaydedildi. Garneau'nun, Irak'ın İran ve Suudi Arabistan arasındaki arabuluculuk rolünü memnuniyetle karşıladıklarını belirttiği ve Kanada'nın Irak'ın yaklaşan seçim sürecini izlemek için gözlemciler göndermeye hazır olduğunu ifade ettiği bildirildi.²⁰ Ayrıca Dışişleri Bakanı Hüseyin'in Rus mevkidaşı Sergey Lavrov ile de bir telefon görüşmesi gerçekleştirerek ikili ilişkilere, yaklaşan seçimlere ve Rus petrol şirketlerinin Irak'taki önemli rolüne ilişkin konulara değinildiği aktarıldı.²¹

Irak Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi'nin, ABD'nin Irak Büyükelçisi Matthew Tueller ile bir araya geldiği bildirildi. İkilinin görüşmesinde güvenlik alanında iş birliğini geliştirme ve stratejik diyalog görüşmelerini devam ettirme gibi konuların masaya yatırıldığı açıklandı.²²

• Güvenlik

Kamu hizmetlerinin eksikliği ve elektrik kesintilerini protesto etmek amacıyla 2 Haziran'da sokağa dökülen eylemcilerin, Dikar-Basra yolunu tekerlek yakarak kapattığı²³ ve basın top-

16 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/05062021>

17 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/67844-Kazimi'den-Baskan-Barzani'ye-taziye-telefonu>

18 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1721878971332636>

19 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/macron-irakta-yapilacak-erken-secimlere-destek-vermeye-hazir-olduklarini-bildirdi/2264304>

20 <https://ina.iq/turkmen/25130-dileri-bakan-kanadal-mevkidandan-bir-telefon-gorumesi-ald.html>

21 <https://ina.iq/eng/12148-hussein-and-his-russian-counterpart-stress-the-necessity-to-widen-trade-horizons.html>

22 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Halbousi-hosts-the-U-S-ambassador-to-Baghdad>

23 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Angry-protestors-block-the-Dhi-Qar-Basra-road>

lantısı düzenlemek için vilayete gelen İçişleri Bakanı Osman el-Ganımı'nın vilayet merkez binasına girmesini engelledikleri belirtildi.²⁴ Bölgede artan gerginlikler hakkında basın açıklaması yapan Ganimi, gerginliklerin sonlandırılması için acil bir güvenlik planı oluşturduklarını bildirdi.²⁵ Bununla birlikte Ganimi "Güvenlik güçlerimizin hedef alınmasını reddediyoruz." ifadelerini kullanarak gösterilerin barışçıl kalması yönünde çağrı yaptı ve güvenlik güçlerinin protestocuları desteklemesi talebinde bulundu.²⁶

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) terör örgütü PKK'ya karşı operasyon yürüttüğü bölgelerde ağaçların kesildiğine yönelik iddialar hakkında açıklamada bulundu. Twitter hesabından bir mesaj yayınlayan Salih, "IKBY sınırlarında bulunan Hirur ve Batifa'da ormanların kesilmesi insanlığa ve doğaya karşı işlenmiş bir suçtur. Su-istimalleri durdurarak suçluları cezalandırmak için federal hükûmet ve IKBY arasındaki iş birliğini sağlamak görevimizdir" ifadelerini kullandı.²⁷ Millî Savunma Bakanlığı (MSB) ise söz konusu iddiaların gerçeği yansıtmadığını vurguladı.²⁸ MSB'den bir kaynak "Söz konusu iddialar, kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerimizin, asil milletimizin huzur ve güvenliğini hedef alan terör gruplarına, oluşumlarına karşı başarı ile icra ettiği operasyonları gölgelemek ve olumsuz algı yaratmak amacıyla yapılmaktadır" dedi.

Irak Güvenlik Medya Ağı, Bağdat'ın Kazimiye bölgesindeki bir restoranda patlama meydana geldiğini duyurdu. Tüp patlaması sonucu restoranda en az iki kişi hayatını kaybederken 18 kişi de yaralandı.²⁹ Öte yandan terör örgütü IŞİD'in propaganda organı Amak tarafından yapılan açıklamada söz konusu patlamanın IŞİD mensupları tarafından gerçekleştirildiği belirtilerek saldırının Kazimiye'deki türbeleri ziyaret eden Şii'leri hedef aldığı iddia edildi.³⁰

Irak Savunma Bakanlığı 6 Haziran tarihinde yaptığı açıklamada, Irak'ın Anbar vilayetinin batısında yer alan ABD ve koalisyon güçlerinin konuşlu bulunduğu Ayn el-Esad Hava Üssü'ne iki insansız hava aracıyla saldırı düzenlendiğini bildirdi.³¹ Olayla ilgili detaylara yer verilmezken gece saatlerinde de Bağdat Havalimanı yakınlarındaki Diplomasi Destek Merkezine yönelik roketli saldırı düzenlendiğinin altı çizildi.³²

24 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Protestors-prevent-the-Minister-of-Interior-from-reaching-Dhi-Qar-s-governorate-headquarters>

25 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/An-urgent-plan-underway-to-soothe-the-situation-in-Dhi-Qar-al-Ghanimi-says>

26 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/An-urgent-plan-underway-to-soothe-the-situation-in-Dhi-Qar-al-Ghanimi-says>

27 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/030620211>

28 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/tsk-harekat-bolgelerinde-cevreye-zarar-veriyor-iddialarina-yanlanlama/2262956>

29 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/030620212>

30 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/67789-Kazimiye-patlamasini-DAIS-ustlendi>

31 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iraq-intercepts-2-drones-targeting-base-housing-us-troops/2265277>

32 <https://www.basnews.com/tr/babat/693340>

Irak ordusu ve Peşmerge güçlerinin terör örgütü IŞİD'e karşı 6 Haziran tarihinde, Diyala ve Süleymaniye vilayetleri arasındaki kırsal bölgelerde ortak kara operasyonu başlattığı bildirildi. Sabahın erken saatlerinde gerçekleştirilen operasyonda, örgüte ait çok sayıda mühimmatın ele geçirildiği ve bazı tünellerin tespit edildiği kaydedildi. Ayrıca yerel medyada yer alan haberlere göre, kara operasyonuna terör örgütü IŞİD karşıtı koalisyon içinde yer alan İtalya'nın da savaş uçaklarıyla havadan destek verdiği aktarıldı.³³

ABD Bağdat Büyükelçiliğinin geçen hafta Haşdi Şaabi lideri Kasım Muslih'in tutuklanmasının ardından Yeşil Bölge'de artan gerginliklere ilişkin Irak hükûmetine resmî bir mektup gönderdiği aktarıldı.³⁴ Mektupta Haşdi Şaabi unsurlarının ABD Büyükelçiliği yakınlarında eylem yapması konusunda endişelerin dile getirildiği belirtildi. Diğer yandan İran'a yakınlığı ile bilinen Haşdi Şaabi bünyesindeki Asaib Ehlil Hak grubu lideri Kays el-Hazali'nin, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'yi hedef alan birtakım açıklamalarda bulunduğu aktarıldı. Kazimi'nin ABD güçlerinin ülkede kalmasını istediğini ifade eden Hazali, hiçbir başbakanın mutlak ve yanılmaz olmadığını belirterek, "Biz ülkeyi yeniden inşa etmesi için Kazimi'ye yardım etmekten çekinmeyiz. Haşdi Şaabi devletin süregelen prestijidir" ifadelerini kullandı.³⁵

• Ekonomi

Irak hükûmetinin parlamentoda onaylanan 2021 yılı federal bütçesine yasal itirazda bulunduğu bildirildi. Yüksek Mahkeme'ye teslim edilen itiraz metnine göre Irak Bakanlar Kurulunun, parlamentonun müzakereler süresince bütçede yaptığı değişiklikleri içeren altı maddeyle itiraz ettiği kaydedildi.³⁶

Irak Petrol Bakanlığı, mayıs ayı petrol gelirlerini açıkladı. Açıklamaya göre petrol ihracatından elde edilen gelir altı milyar doları aştı. Bağdat'ın kontrolündeki petrol sahalarından 86 milyon varil petrol üretimi gerçekleşirken, mayıs ayı ham petrol varil fiyatının ortalama 65 dolar olarak ölçüldüğü öğrenildi.³⁷ Mayıs ayı gelirlerinin Ocak 2020'de kaydedilen 6,1 milyar dolarlık gelirden bu yana en yüksek gelir olduğu kaydedildi.³⁸

33 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-deasa-karsi-kara-operasyonu-baslatildi/2265174>

34 <https://www.basnews.com/en/babat/692926>

35 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Khazali-Al-Kadhimi-wants-the-continued-presence-of-US-troops-in-Iraq>

36 https://www.iraqoilreport.com/news/cabinet-files-legal-challenge-to-2021-budget-43798/?utm_source=IOR+Newsletter&utm_campaign=f9580e56c9-Email_Update&utm_medium=email&utm_term=0_f9870911e6-f9580e56c9-192935548

37 <https://shafaq.com/en/Economy/Iraqi-oil-exports-revenues-amounted-to-nearly-six-billion-dollars-in-May>

38 https://www.iraqoilreport.com/news/may-oil-revenues-hit-16-month-high-43791/?utm_source=IOR+Newsletter&utm_campaign=28ecfb4b73-Email_Update&utm_medium=email&utm_term=0_f9870911e6-28ecfb4b73-192935548

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Tarım Bakanlığı Sözcüsü Hamit Naif, Irak medyasına yaptığı açıklamada başkent Bağdat'ın yeşil alanlarının yüzde 20 ile 30'unun çölleşmeye doğru gittiğini belirterek, "Başkentin yeşillendirilmesi veya yeşil kemer oluşturulması için ciddi bir bütçeye ihtiyaç var. Bu da ulusal düzeyde stratejik bir projeye sağlanabilir" dedi. Naif açıklamasının devamında özellikle Bağdat'ın Batı kesimlerinde suyun azalmasının ve yağışların yetersiz olmasının yanı sıra hava sıcaklıklarının yüksek derecelere çıkmasının yeşil alanları çölleştirdiğinin altını çizdi.³⁹

Human Rights Watch, Irak hükûmetinin ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin barındığı kampları kapatma kararı hakkında endişelerini dile getirdi.⁴⁰ Kurum tarafından yayımlanan raporda, kampların kapatılmasının ancak menşe bölgelerdeki kamu hizmetlerinin ve altyapının yeniden tesis edilmesiyle yerinden edilmiş kişiler meselesinin kalıcı çözüme ulaşabileceği belirtildi.

Kerkük Valisi Rakan Cuburi, Kerkük Kalesi ve tarihî mekânların onarımı için bir milyar Irak dinarının ayrıldığını kaydetti. Vali Cuburi, "Kerkük Kalesi, Türkmenler, Araplar, Kürtler ve Kerkük'te bulunan bütün oluşumlar için önem teşkil etmektedir. Bu nedenle onarımı için genel bütçenin bir miktarı bu yapıya özel olarak ayrıldı" ifadelerinde bulundu.⁴¹

Irak Sağlık ve Çevre Bakanlığı, Sinopharm'ın ürettiği koronavirüs aşısının 500 bin dozluk yeni partisinin Irak'a geldiğini açıkladı.⁴²

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Kerkük Valiliği ile Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Yerleşimleri Programı tarafından Kerkük'ün yeniden inşasına yönelik destekleri içeren bir protokol imzalandığı açıklandı. Kerkük Vali Vekili Rakan Said Cuburi'nin de katılım gösterdiği imza töreni sırasında söz konusu protokol kapsamında toplam 2500 evin inşasının programa dâhil edildiği, ilk aşamada sekiz köyde 150 evin inşa edileceği bildirildi.

Kerkük Valiliği ve BM İnsan Yerleşimleri Programı arasında ele alınan proje faaliyetlerine değinen Cuburi, Kerkük'ün Kürt, Arap ve Türkmenler başta olmak üzere farklı etnik gruplardan oluştuğunu, IŞİD terörü neticesinde yerinden edilen tüm grupların yeniden yerleşim yerlerine dönebilmeleri için çaba içerisinde olduklarını dile getirdi. BM İnsan Yerleşimleri Programı Sorumlusu Miamunah Şerif ise valilik tarafından atılan Kerkük'ün istikrarını des-

39 <https://www.basnews.com/tr/babat/692127>

40 <https://www.basnews.com/en/babat/692876>

41 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1721077161412817>

42 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1720923124761554>

tekleyici adımların mutluluk verici olduğunu, BM İnsani Yardım Misyonunun da hâlihazırda Kerkük vilayetini kapsayan 100 kadar projesinin bulunduğunu belirtti.⁴³

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerküklü gazeteciler ile birlikte gerçekleştirdiği toplantıda Kerkük'teki mevcut gelişmelere dair açıklamalarda bulundu. Bazı olumsuz durumlarına rağmen Kerkük'te sağlanan güvenlik istikrarının ekonomik duruma da etki ettiğini ve olumlu sonuçları beraberinde getirdiğini dile getiren Turan, diğer yandan vilayetteki güvenlik kontrolünün doğrudan merkezî hükûmete bağlı güçler tarafından sağlanması gerektiğini belirtti.⁴⁴

Irak Teknoloji Üniversitesi tarafından Kerkük Havalimanı'nın tasarım planlamalarının onaylanmasının ardından havalimanına Irak Sivil Havacılık Otoritesince ruhsat verileceği açıklandı. Havalimanının tasarım planlamaları da dâhil olmak üzere diğer proje detaylarının Irak Teknoloji Üniversitesinde olduğu belirtilen açıklamada, bu projelerin uygunluğunun tescil edilmesinin ardından havalimanına Irak Havacılık Otoritesi tarafından ruhsat verileceğini, gerekli standartların tamamının yerine getirilmesinin ardından gerekli ruhsatların sağlanacağı bildirildi.⁴⁵

Telafer Türkmen Ayan ve Aydınlar Meclisi aracılığı ile Ankara'da 1. Telafer Günü Festivali düzenlendi. Düzenlenen etkinlikte konuşan Meclis Başkanı Dr. Vadullah Kabak, meclisin ilk kutlmasının pandemi dönemine denk geldiği için istedikleri gibi bir kutlama yapamadıklarını ancak bunun ileride telafi edeceklerini dile getirdi. Programa katılan ITC Türkiye Temsilcisi Mehmet Tütüncü yaptığı konuşmada Telafer'in Türkmeneli'nin en önemli dört ayağından biri olduğunu, Telafer'in özgürlüğüne kavuşturulmadığı sürece Türkmeneli'nin en önemli ayaklarından birinin çökmüş sayılacağını ifade etti. Tütüncü konuşmasında, "Allah korusun o bölgede Türkmen varlığı yok edilirse Türkmenler çok zor durumda kalırlar. O nedenle Musul bizim için neyse Erbil neyse Telafer de aynı anlamı taşır. Asla ama asla Telafer'den taviz vermeyeceğiz. Biz temsilcilik olarak bütün gücümüzle Telafer'in her zaman yanında olacağız" dedi.

Program katılan diğer bir isim ITC Kerkük Milletvekili Erşat Salih ise Türkmenlerin kendi tarihlerini kendileri yazmaları gerektiğini, bunu yapmadıkları takdirde başka milletlerin Türkmenlerin tarihlerini sahiplenebileceğini savundu. Türkmenlerin 2003 sonrası Irak'a kurulacak olan federal yapıyı en başından beri kabul etmediklerini dile getiren Salih, bu nedenle kurulan hükûmetlerden Türkmenlerin daima uzak tutulduğunu vurguladı.

43 <https://ninanews.com/Website/News/Details?Key=908214>

44 <https://www.facebook.com/1419723164933463/videos/325690979075250>

45 <https://shafaq.com/ar/مجمع/سلطة-الطيران-المدني-العراقي-مطار-كركوك-جاهز-ل-استقبال-جميع-الرحلات-الجوية>

Diğer yandan Telafer'in vilayet olması amacından vazgeçmeyeceklerini söyleyen Salihi, bu durumun özellikle siyaseten takip edilmesi gerektiğini, siyaseten elde edilecek başarıların Telafer'in statüsü üzerinde son derece kritik rol oynayacağını savundu.⁴⁶

Kerkük'teki Türkmen ve Arap siyasi partilerin temsilcileri, ekim ayında yapılması planlanan seçimler öncesinde Irak Yüksek Seçim Komiserliğinin Kerkük Dairesine yapılan atamalara tepki gösterdi. Yapılan ortak açıklamada, ITC Kerkük İl Başkan Yardımcısı Kahtan Vendavi, Kerkük Seçim Dairesindeki atamalarda Kürt siyasi partilerin etkili olduğunu ve bu kurumların siyasallaştığını savundu. Kerkük Arap Meclisi Sözcüsü Hatem el-Tayi ise Irak'ta son 16 yılda yapılan 4 genel seçimde Kerkük'te ortaya çıkan hile ve şaibelerin nedenlerinden birinin de seçim dairesindeki usulsüz atamalar olduğunu savundu. Diğer yandan Arap Meclisi Üyesi Tahrir Ubeydi, yıllardır atamalarda aynı hataların tekrarlandığını belirterek, seçim dairesi yönetiminin Kürt, Türkmen ve Araplar arasında eşit dağıtılması gerektiğini vurguladı.⁴⁷

• Güvenlik

Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan açıklamada, Irak Ulusal İstihbaratına bağlı birimlerin Kerkük'te bir terör örgütü IŞİD hücrelerini tespit ettiği ve düzenlenen operasyon neticesinde dört IŞİD militanının yakalandığı bildirildi. Ayrıca yakalanan militanlarının özellikle 2017 öncesinde Dakuk başta olmak üzere Kerkük'ün farklı noktalarında Irak güvenlik güçlerine yönelik pek çok terör saldırılarına katıldıkları açıklandı.⁴⁸

Diğer yandan Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tahsin Hafaci tarafından yapılan açıklamada Kerkük'teki terör örgütü PKK varlığına yönelik Irak Hava Kuvvetleri'ne bağlı savaş uçaklarıyla operasyon düzenlendiği belirtildi.⁴⁹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Kerkük Sağlık Müdürü Nebil Boşnak tarafından yapılan açıklamada, vilayette 5 Haziran 2021'de "Kara Mantar" hastalığına yakalanan dört kişinin tespit edildiği belirtildi. Boşnak, Kara Mantar hastalığının eski bir hastalık olduğunu ifade ederken bağışıklığı zayıf olanlarının bu hastalığa yakalandığını bildirdi. Iraklı yetkililer tarafından yapılan açıklamada Zikar ve Süleymaniye vilayetlerinde birer kişinin kara mantar hastalığından hayatını kaybettiği açıklanmıştı.⁵⁰

46 <https://twitter.com/itcturkiye/status/1400914839262961664?s=20>

47 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1723019897885210>

48 <https://alayyam.news/?p=25486>

49 <http://en.alghadeertv.net/archives/27839>

50 https://www.pukmedia.com/AR_Direje.aspx?Jimare=159239

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Nasır Rubai başkanlığındaki Sadr Hareketi heyeti, Erbil'e ziyarette bulunarak IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, KDP lideri Mesud Barzani ve KDP Politbüro üyeleriyle ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmelerde Irak'taki siyasi durum ile Bağdat-Erbil ilişkileri ele alındı ve seçim güvenliğine ilişkin istişarelerde bulunuldu. Ayrıca Bağdat ile Erbil arasında çözülmeyi bekleyen sorunların anayasal temelde çözülmesi gerektiği belirtilerek federal ve demokratik bir Irak çerçevesinde karar alma süreçlerinde adil ve gerçekçi katılım prensiplerine uyulmasının önemine vurgu yapıldı.⁵¹

• Ekonomi

IKBY müzakere heyeti, 2021 federal bütçede belirtilen IKBY bütçe payı hükümlerin uygulanabilmesi için 30 Mayıs Pazar günü Bağdat'a gitti. IKBY heyetinin, Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi, Irak Maliye Bakanı, Petrol Bakanı ve Parlamento Mali Denetim Komitesi temsilcisinin yanı sıra SOMO Petrol Şirketi temsilcilerinden oluşan teknik heyetle bir araya geldiği bildirildi. IKBY Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani başkanlığındaki IKBY heyetinin Bağdat'taki temaslarını sürdürmeye devam ettiği ve tarafların maliye bakanlıkları arasında ortak koordinasyon mekanizması kurulmasına yönelik karar alındığı kaydedildi.⁵²

IKBY'de mayıs ayı kamu personeli maaşlarının yatırılması bir hafta gecikti. Şimdiye kadar sadece dört bakanlığın bünyesindeki memurlara mayıs ayı maaşını yatırdığı bildirildi. IKBY Parlamentosundaki 56 milletvekili ortak bir çağrıda bulunarak memur maaşlarının gecikmesi ve maaşların kesintilerle dağıtılması nedeniyle hükümeti parlamentoda açıklama yapmaya davet etti. Konu ile ilişkin açıklamada bulunan IKBY Parlamento Başkanı Revas Fayik, "memur maaşlarının geciktirilerek ve kesintilerle ödenmesine sessiz kalmayacaklarını" vurguladı.⁵³ Öte yandan IKBY Kabinesinde Eğitim Bakanlığı görevini sürdüren KYB'li Dilşad Abdülrahman, memur maaşlarının yatırılmamasını iktidar partisinin "suni gündem yaratma" çabasının ürünü olduğunu belirtti.⁵⁴ IKBY Parlamentosu Yeni Nesil Hareketi (YNH) Grup Başkanvekili Kazım Faruk ise memur maaşlarının aslında bir haftadır hazır olduğunu ancak iktidar ortağı siyasi partiler arasındaki rekabet yüzünden mayıs ayı memur maaşlarının dağıtılmadığını ifade etti.⁵⁵

51 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/205943-سەرۆکی-حکومەتی-هەرێمی-کوردستان-پێشوازی-لە-مشاندنێکی-بە-ئالی-پەر-هوتی-سەدر-دەهکات>

52 <https://esta.krd/68750/>

53 <https://www.awene.com/detail?article=48668>

54 <https://nasnews.com/kurd/view.php?cat=28506>

55 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jimare=28674>

• Güvenlik

Duhok'a bağlı Amedi ilçesi kırsalında terör örgütü PKK tarafından düzenlenen saldırıda beş peşmerge hayatını kaybetti, dört peşmerge de yaralandı. Yaralı peşmergeler Duhok'ta hastaneye kaldırılarak tedavi altına alındı. 5 Haziran Cumartesi günü düzenlenen saldırının ardından Peşmerge Bakanlığında yapılan açıklamada saldırının Metina Dağı'ndaki PKK'lıların kurduğu pusu sonucu gerçekleştiği belirtildi. Bir televizyon kanalına konuşan Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, "Peşmerge güçleri bu bölgedeki köyleri korumak ve boşaltılmalarının önüne geçmek amacıyla daha fazla organize olmak istiyordu. Bu amaçla harekete geçildiği anda PKK'nın alçakça düzenlediği bir pusuyla karşı karşıya kaldılar" dedi. Öte yandan terör örgütü PKK'nın sözde askerî kanadı HPG'den yapılan açıklamada ise uyarı amacıyla ferdi silahlar kullanılarak havaya ateş açıldığı ileri sürüldü. Buna yanıt veren Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, "Nasıl oluyor da havaya uyarı ateşi açarak zırlı aracı infilak ettiriyorlar. Ne tür bir silah kullandıklarını da biliyoruz" ifadelerini kullandı. Saldırıya ilişkin açıklamada bulunan Peşmerge Subay Akademisi Sorumlusu Tümgeneral Hüseyin Bılanı, hareket hâlindeki Pajero model zırlı araca roket isabet ettiğini ifade ederek roketin PKK tarafından ateşlendiğini söyledi. Konu ile ilgili Irak Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul, "Iraklıların kanına ve güvenliğine kasteden her türlü saldırının failleri cezalandırılacaktır" açıklamasını yaptı. ABD Bağdat Büyükelçiliğinin resmî Facebook hesabından yapılan açıklamada ise "PKK'nın cesur Peşmerge ortaklarımıza yönelik saldırısını şiddetle kınıyoruz. IKBY'deki dostlarımızın yanındayız. Bölgede güvenliğin sağlanması için birlikte çalışma taahhüdümüzü yineliyoruz" ifadeleri kullanıldı.⁵⁶

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs vaka sayısı 172 bin 751'e yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 4 bin 312'dir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 159 bin 988'e ulaştı.⁵⁷

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatibzade, Suudi Arabistan ile görüşmelerin yapıcı bir şekilde devam ettiğini açıkladı. Görüşmelerin başarılı bir şekilde sonlanacağını umduklarını belirten Hatibzade, hac konusunda ilk anlaşmaya vardıklarını da belirtti.⁵⁸

56 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0506202112>

57 <https://www.rudaw.net/sorani/health/050620211>

58 <https://www.middleeastmonitor.com/20210531-iran-says-talks-with-saudi-arabia-ongoing/>

Suudi Arabistan İslami İşler Bakanı Abdüllatif Al Şeyh, cami hoparlörlerinin ses seviyesini halktan gelen şikayetler neticesinde sınırlandırdıklarını açıkladı.⁵⁹ Bu karara karışı çıkanların krallığı düşmanı olduğunu ve kamuoyunu karıştırmak istediğini söyledi.⁶⁰

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Afrikalı Gazeteciler Federasyonu (Federation of African Journalists - FAJ) bir açıklamayla BAE'yi kınadı. Açıklamada BAE'nin Katar'da düzenlenecek 2022 Dünya Kupası hakkında dezenformasyon çalışması yapmaları için Afrikalı gazetecilere baskı yaptığı iddia edildi. BAE'den yüksek düzeyli yetkililerin federasyona bağlı en az 8 Afrikalı gazeteciyle 2022 Dünya Kupası karşıtı kampanya yürütmeleri için temas kurduğu ifade edildi.⁶¹

Geçen hafta İsrail ile BAE arasında vergi alanında yeni bir anlaşma imzalandı. İki ülkenin maliye bakanlıkları arasında imzalanan anlaşmayla çifte vergilendirmenin önüne geçilmesi planlanmaktadır. Böylelikle iki ülke arasındaki ticari ilişkilere hız kazandırılması amaçlanmaktadır. Ön anlaşmanın geçen ekim ayında yapıldığı anlaşma, İsrail Parlamentosunda onaylandıktan sonra 1 Ocak 2022 tarihinde yürürlüğe girecek.⁶²

• Katar

Katar Dışişleri Bakanı Abdulrahman Al Sani BAE ile ilişkilerin normalleştirilmesi için yürütülen görüşmelerin olumlu bir havada geçtiğini söyledi. Londra merkezli Al Araby TV kanalına verdiği bir röportajda Katarlı bakan taraflar arasında bir dizi görüşme gerçekleştirildiğini doğruladı. Dışişleri Bakanı olumlu havaya rağmen iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesi için daha fazla zaman ve görüşme gerektiğinin de altını çizdi.⁶³

Dışişleri Bakanı Abdulrahman Al Sani verdiği röportajda ülkesinin Suriye ile ilişkileri üzerine de açıklamalarda bulundu. Suriye'de yapılan seçimlerde Beşar Esad'ın yeniden cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra yaptığı açıklamada rejim ile ilişkilerin düzeltilmesi için gereken ortamın mevcut olmadığını ve ülkesinin Suriye'deki rejime yönelik yaklaşımının aynı şekilde devam edeceğini belirtti. Dışişleri Bakanı, Suriye halkının kabul edeceği siyasi bir çözüm konusunda Suriye rejimi adım atmadıkça ülkesinin mevcut tutumunun da değişmeyeceğini ifade etti.⁶⁴

Öte yandan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Lulva Al Hatır Rus haber ajansı Sputnik'e verdiği bir röportajda Katar'ın hem bölge ülkeleri hem de ABD-Hamas arasında görüşmelerin gerçek-

59 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57280406>

60 <https://www.middleeastmonitor.com/20210602-saudi-lowers-the-volume-of-mosques-to-appease-public/>

61 <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/4/african-journalists-slam-uae-manipulation-over-qatar-world-cup>

62 <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-uae-sign-tax-treaty-2021-05-31/>

63 <https://www.dohanews.co/qatars-foreign-minister-reveals-positive-progress-in-uae-talks/>

64 <https://www.reuters.com/world/middle-east/qatar-sees-no-reason-normalising-ties-with-syria-says-foreign-minister-2021-05-30/>

leştirilmesi adına bir irade konulması hâlinde bu görüşmeler için arabuluculuk yapmaya hazır olduğunu belirtti. Suudi Arabistan ve İran arasındaki görüşmelere Katar'ın arabuluculuk yapması ihtimaline dair kendisine yöneltilen soru üzerine konuşan Katarlı sözcü şimdilik böyle bir durumun masada olmadığını ama ülkesinin böyle bir ihtimali memnuniyetle karşılayacağını ifade etti.⁶⁵

Son olarak Katar ile Rusya arasındaki ticaret hacminin son iki yılda yüzde 47 arttığı açıklandı. Katar Ticaret Bakanlığı tarafından açıklanan istatistiklere göre iki ülke arasında 2019 yılında 201,16 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen ticaret hacminin 2020 yılında 296 milyon dolara yükseldiği belirtildi. Katar-Rus İş Diyalogu platformunun kurulmasının ikili ticareti canlandırdığına işaret edilen açıklamada Katar'ın Rusya'da düzenlenen St. Petersburg Uluslararası Ekonomi Forumu'na konuk ülke olarak katılmasının da gelişen ilişkilerin bir örneği olduğu ifade edildi.⁶⁶

• Yemen

BM Yemen Özel Temsilcisi Martin Griffiths, Yemen'de Husilerin kontrolünde bulunan Sanaa şehrine giderek Husi yetkililerle görüşmeler gerçekleştirdi. Daha önce Griffiths ile görüşmeyi reddeden Husiler ABD'den gelen eleştiriler ve yaptırım kararı sonrası özel temsilci ile görüşmeyi kabul etti. Görüşmede ülke çapında ivedilikle ilan edilecek ateşkes ve sonraki süreci bir takvime bağlayacak BM önderliğindeki barış planı ele alındı.⁶⁷ Bunun ardından, Marib'in doğusunda yer alan Ravda semtindeki bir benzin istasyonu Husiler tarafından balistik füzelerle hedef alındı. Sivillerin bulunduğu bölgede aralarında çocukların da bulunduğu en az 14 kişi yaşamını yitirirken onlarca yaralı olduğu ifade edildi.⁶⁸

BM temsilcisi Griffiths'ten sonra Umman'dan bir heyet de Sanaa'ya ziyaret gerçekleştirerek Husi yetkililerle görüştü. 2014'te patlak veren iç savaş sonrası Ummanlı bir heyetin Yemen'e düzenlediği ilk ziyaret olarak kayıtlara geçti. Ummanlı heyete Körfez ülkesinde ikamet eden Husi sözcü Muhammed Abdulsalam da eşlik etti.⁶⁹

Öte yandan Yemen'in güneyinde etkili olan BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) ile ilişkili bir grup milisin geçici başkent Aden'de bulunan Yemen resmî haber ajansı SABA'nın merkezini bastığı duyuruldu. Kanal yönetimi tarafından yapılan açıklamada silahlı grubun GGK Başkanı Aydarus El Zubeydi'den kanalın ele geçirmesi ve Güney Arap Devleti Aden Haber

65 <https://www.middleeastmonitor.com/20210602-qatar-ready-to-mediate-between-regional-powers-hamas-and-the-us/>

66 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-qatar-russia-trade-volume-up-47-in-2-years/>

67 <https://www.arabnews.com/node/1867461/middle-east>

68 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/houthi-attack-on-eastern-yemen-gas-station-kills-14/2265047>

69 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/omani-delegation-visits-sanaa-for-talks-with-yemeni-rebels/2264954>

Ajansı (Aden News Agency for the State of Arabic South) adı altında faaliyetlerinin yürütülmesi için emir aldıklarını belirttikleri ifade edildi.⁷⁰

Son olarak İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch – HRW) bir açıklama yaparak Husi grubun kontrolü altındaki bölgelerde koronavirüs aşısının dağıtılmasını engellediği ve hastalık hakkında dezenformasyon çalışması yürüttüğünü bildirdi. Husi grup bu bölgelerdeki Covid-19 vakalarına dair istikrarlı ve güvenilir bilgi sağlamadığı için de sıklıkla eleştirilmektedir.⁷¹

• Kuveyt

Ulusal Meclis Başkanı Marzuk Al Ganim, hükûmetin olmaması sebebiyle özel parlamento oturumunu erteledi.⁷² Ulusal Meclis İşleri Bakanı Mübarek Al Harees, koordinasyon sıkıntısı sebebiyle parlamento oturumuna hükûmetin katılmadığını, milletvekillerinin özel bir oturum yapmadan önce hükûmet ile koordineli hareket etmesi gerektiğini açıkladı.⁷³

Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah, Filistin Başbakanı Muhammed İştıyye ile bir görüşme gerçekleştirdi. İkili ilişkilere değinilen görüşmede sağlam kardeşlik bağlarının bulunduğu vurgulandı. Görüşmede bölgesel meselelerin de konuşulduğu belirtildi.⁷⁴ Kuveyt Emiri Şeyh Nefav ve Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah, Filistin davasına sarsılmaz desteklerini yineledi ve Filistinlileri Doğu Kudüs başkentleri olmak üzere bağımsız bir devletleri olana dek destekleyeceklerini söyledi.⁷⁵

Kuveyt Veliht Prensi Şeyh Meşal, Suudi Arabistan'a bir ziyarette bulundu.⁷⁶ Veliht Prens Muhammed bin Selman ve Şeyh Meşal'in görüşmesinde iki ülke arasındaki köklü ve güçlü ilişki vurgulanmış, bölgesel ve uluslararası gelişmelere dair konuşulduğu açıklanmıştır.⁷⁷

• Umman

Umman hükûmeti, protestolar sürerken tutuklu bulunan pek çok aktivisti serbest bıraktı. Protesto hareketinin de lideri olduğu iddia edilen İbrahim Al Balushi'nin de serbest bırakılanlar arasında bulunduğu belirtildi.⁷⁸

70 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-uae-backed-gunmen-seize-headquarters-of-yemen-news-agency-in-aden/>

71 <https://www.middleeastmonitor.com/20210602-hrw-houthis-blocking-delivery-of-covid-vaccines-to-yemen/>

72 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2980215&Language=en>

73 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2980220&Language=en>

74 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2979953&Language=en>

75 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2979933&Language=en>

76 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2980015&Language=en>

77 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2980032&Language=en>

78 <https://www.middleeastmonitor.com/20210602-oman-frees-activists-arrested-during-unemployment-protests/>

Filistin Başbakanı Muhammed İştıyye ve beraberindeki heyet, Umman'a bir ziyarette bulundu. Şura Konseyi ile görüşen İştıyye, ikili ilişkiler ve çeşitli iş birliği alanları hakkında konuştuğunu belirtti.⁷⁹ Umman Dışişleri Bakanı Sayyid Badr bin Hamad Al Busaidi ve Filistinli mevkidaşı Dr. Riyad Necib Al Maliki arasında da bir görüşme gerçekleşti. İkili ilişkiler ve iş birliğinin nasıl gelişeceğine dair görüşüldüğü belirtilirken Kudüs'te ve işgal altındaki Filistin topraklarındaki son durum üzerine de konuşulduğu açıklandı.⁸⁰

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ve Umman Dışişleri Bakanı Sayyid Badr bin Hamad Al Busaidi arasında da bir telefon görüşmesi gerçekleşti. İşgal altındaki Filistin topraklarındaki ateşkesin sürdürülebilirliği ve Gazze'nin tekrar yapılandırılması ile alakalı görüşüldüğü açıklandı. Taraflar arasında bölgesel ve uluslararası diğer meselelerin de görüşüldüğü belirtildi.⁸¹

• Bahreyn

Bahreyn Ulusal Varlık Fonu Mumtalakat ile Rusya Doğrudan Yatırım Fonu (The Russian Direct Investment Fund – RDIF) arasında bir mutabakat zaptı imzalandı. Buna göre iki ülke Bahreyn'de kurulacak bir tesiste ortak Rus Covid-19 aşısı Sputnik V'in üretimini yapacak. Bu tesiste üretilen aşıların Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesine dağıtılacak.⁸²

Dışişleri Bakanı Abdullatif bin Raşid Al Zayani'nin başkanlık ettiği bir heyet Rusya'da düzenlenen 24. St. Petersburg Uluslararası Ekonomi Forumu'na katıldı. Bahreynli Bakan oturumlar arasında Rusya başta olmak üzere diğer ülke yetkilileriyle de görüşmeler gerçekleştirdi.⁸³

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, Ramallah'ta Mısır İstihbarat Başkanı Abbas Kamil ile bir araya geldi. Görüşmenin ana konusunun Gazze'nin yeniden imarı ve İsrail'le kapsamlı ateşkes çabalarındaki son gelişmeler olduğu belirtildi. Görüşmede, bölgede barış, güvenlik ve istikrara giriş anlamına gelen Filistin ulusal diyalogu ve siyasi ufuk belirleme konularında görüş alışverişinde bulunuldu. Kamil, Abbas'a Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi'nin "atılan tüm adımlarda ve gerçekleştirilen girişimlerde Mısır'ın Filistin yönetimiyle çalışmayı ve koordinasyonu sürdüreceği" mesajını aktardı.⁸⁴

79 <https://timesofoman.com/article/102070-shura-council-chairman-meets-palestinian-prime-minister>

80 <https://timesofoman.com/article/102135-oman-palestine-foreign-ministers-discuss-bilateral-relations>

81 <https://timesofoman.com/article/102177-omans-foreign-minister-us-secretary-of-state-discuss-palestine-other-issues>

82 <https://www.reuters.com/world/russia-bahrain-produce-sputnik-v-vaccine-mena-region-2021-06-03/>

83 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinisterattendsofficialplenarysessionofSaintPetersburgInternationalEconomicForum.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDqJzuzfqtXfNy0wVqgYHC2c%3d>

84 <https://www.aa.com.tr/dunya/filistin-devlet-baskani-abbas-misir-istihbarat-baskaniyla-gazzenin-imari-ve-ateskesi-gorustu/2258838>

Mısır basınında yer alan haberlere göre, enkaz kaldırma ve yeniden imar çalışmalarında görev yapacak teknik ekipler, beraberlerinde gerekli teçhizatla Refah Sınır Kapısı'ndan Gazze'ye geçti. Söz konusu yardımın Gazze'deki Filistinlilerin sıkıntılarını hafifletmek ve hayatın normale dönmesini hızlandırmak için Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi'nin talimatıyla gerçekleştirildiği aktarıldı.⁸⁵

Yerel basında yer alan habere göre, idare yetkilileri, düzenledikleri basın toplantısında, karaya oturarak 6 gün boyunca Süveyş Kanalı'nın kapanmasına neden olan gemiyle ilgili yürütülen hukuki sürece ilişkin bilgi verdi. Kazanın Mısır topraklarında gerçekleşmiş olması nedeniyle Mısır yargısının yetkili olduğu ve dolayısıyla uluslararası tahkime başvurulmayacağı ifade edildi.⁸⁶

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Mısır ve Körfez ülkeleri ile kazan-kazan temalı iş birliği geliştirmek adına gayret ettiklerini açıkladı. Erdoğan, Mısır ile Doğu Akdeniz'den Libya'ya kadar pek çok iş birliği alanı oluşturulabileceğine değindi.⁸⁷

180'den fazla Fransız milletvekili, Abdulfettah Sisi'nin insan hakları savunucusu Ramy Shath'ı serbest bırakmasını talep eden bir dilekçe imzaladı.⁸⁸

• Libya

Libya Başkanlık Konseyinden yapılan yazılı açıklamaya göre, Ulusal Uzlaşma Komisyonu Kurucu Forumu'na, Libya Başkanlık Konseyi Başkan Yardımcıları Abdullah el-Lafi ve Musa el-Kuni, Adalet Bakanı Halime İbrahim ile Yerinden Edilmişler ve Göç Edenler Bakanı Ahmed Ebu Huzam katıldı. Forumda konuşan Lafi, Libya'yı güvenli bir limana ulaştırmak ve seçimlerin belirlenen tarihte yapılması için ulusal uzlaşmanın önemli olduğunu belirtti. Ebu Huzam ise hükûmetin uzlaşma projesine verdiği desteğin, yurt içinde ve dışındaki tehcir mağdurlarının geri dönüş hakkını pekiştireceğini kaydetti. BM Koordinatörü Gagnon, Libya'yı istikrar aşamasına götüreceği için BM'nin kapsamlı uzlaşma projesini desteklediğini dile getirdi.⁸⁹

BMGK, 2016 yılından bu yana Libya'ya yönelik silah ambargosu ihlallerinin açık denizlerde denetlenebilmesine imkân tanıyan kararı yeniledi. Silah ambargosunu ihlal ettiğinden şüphelenilen gemilerin üye ülkelerce denetlenebilmesi yetkisi bir yıl daha uzatıldı.⁹⁰

85 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-gazzenin-yeniden-imarina-destek-icin-ekip-gonderdi/2264056>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-suveys-kanalini-tikayan-the-ever-given-adli-gemiyle-iltgili-uluslararası-tahkime-basvurmayacak/2258821>

87 <https://www.middleeastmonitor.com/20210603-erdogan-calls-for-repairing-ties-with-egypt/>

88 <https://www.middleeastmonitor.com/20210605-france-officials-call-for-egypts-sisi-to-release-human-rights-activist/>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-ulusal-uzlasi-komisyonu-kurucu-forumu-trablusta-yapildi/2259723>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmgk-libyaya-yonelik-silah-ambargosu-ihlallerinin-acik-denizlerde-denetlenebilmesi-yetkisini-bir-yil-uzatti/2263330>

Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el-Menfi, Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid Al Nahyan ile Libya'daki siyasi alanda yürütülen çalışmaları ele aldı. İkili, farklı alanlardaki ilişkiler, Libya siyaset sahnesindeki son gelişmeler ve bu alanda ilerleme sağlanması için harcanan çabalar ile iki ülkenin ortak ilgi alanına giren konuları masaya yatırdı. Bin Zayid, görüşme sırasında ülkesinin, Libya'ya her türlü desteği sunmaya ve iş birliğine hazır olduğunu belirtti. BAE-Libya arasındaki derin ilişkilere atıfta bulunan Menfi ise bu ilişkilerin iki ülkenin menfaatine olacak şekilde geliştirilmesinin önemli olduğunu dile getirdi. Taraflar görüşmede, Libya'da barış ve istikrarın tesisıyla toprak bütünlüğünün korunması için yürütülen çabaları koordine etmenin önemini vurguladı.⁹¹

İtalya ve Libya başbakanlarının katıldığı görüşmede yeni enerji projeleri üzerinde anlaşıldı. İki ülke arasındaki iş birliği seçeneklerinin geniş olduğuna ve İtalya'nın Libya'nın istikrarı, güvenliği ve barışı için verdiği desteğe de değinilmiştir.⁹²

Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov, 23 Haziran'da Libya'da gerçekleşecek Berlin Konferansı'na katılmak üzere davet edildi. Lavrov'un programına göre konferansa katılacağı belirtildi.⁹³

İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, yedi yıldır iç savaş sebebiyle kapalı olan Libya'daki büyükelçiliği tekrardan açtıklarını açıkladı. Libyalı mevkidaşı Abdulhamid Dibeybe ile görüşen Sanchez, Libya'daki istikrara ve uzlaşma sürecin verdikleri desteği yineledi. Sanchez sağlık, altyapı, yenilenebilir enerji, tarım gibi alanlarda Libya'da çalışacak İspanyol iş adamları ile birlikte geldiğini belirtti.⁹⁴

• Tunus

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said'i eleştirdiği gerekçesiyle Tunuslu bir blogger Salim Al-Jabali'ye askerî mahkeme tarafından gözaltı talebi oluşturuldu. Bu karar siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri tarafından tepkiyle karşılandı. Kays Said'e karşı gücü kötüye kullanma iddiası ile dava açılacağı belirtilerek cumhurbaşkanı uyarıldı.⁹⁵

Cumhurbaşkanı Kays Said, Tunus ve Fransa arasında gelişen ve çeşitlenen ilişkilerin, uygulanan ortak projelerin çok önemli olduğunu belirtti.⁹⁶

Tunus Savunma Bakanlığından yapılan yazılı açıklamaya göre, Safakes'teki Sidi Mansur sahilinden plastik botla Avrupa'ya geçmek üzere hareket eden 117 göçmen, Safakes kentinin

91 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-baskanlik-konseyi-baskani-abu-dabi-veliaht-prensiyle-libyadaki-siyasi-durumu-gorustu/2264893>

92 <https://www.middleeastmonitor.com/20210601-libya-italia-mps-meet-on-energy-and-migrant-crisis/>

93 <https://www.middleeastmonitor.com/20210603-russia-invited-to-participate-in-berlin-conference-on-libya/>

94 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-spain-reopens-its-embassy-in-libya/>

95 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-tunisia-condemned-for-trying-activist-in-military-courts/>

96 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-tunisia-stresses-importance-of-cooperating-with-france/>

kuzeydoğusuna 54 kilometre uzaklıkta teknik arıza nedeniyle yardım talep etti. Bunun üzerine, dün gece yola çıktıkları öğrenilen farklı Afrika ülkelerinden yaşları 6 ila 37 arasında değişen 117 düzensiz göçmen kurtarıldı.⁹⁷

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, herhangi bir siyasi beklenti içine girmeden ülkede yaklaşık 5 milyar dolarlık yatırım yapan Türklerle mükemmel ilişkileri olduğunu belirtti. Fransız haftalık dergisi Le Point'a verdiği röportajda Tebbun, Fransa'nın Cezayir'i sömürdüğü yıllar boyunca halkın acı çektiğini, kabilelerin yok edildiğini ve köylerin toptan yakıldığını söyledi.⁹⁸

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, ülkesiyle Türkiye arasında yolcu ve ticari mal taşımacılığı yapılmasını sağlayacak deniz seyrüsefer anlaşmasına onay verdi. Tebbun tarafından 5 Mayıs tarihinde imzalanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi bugün resmî gazetede yayımlanırken, onaylanan anlaşmaya göre iki ülke arasında gemi inşası ve onarımının yanı sıra, liman yapımında da teknik iş birliği yapılacak. İki ülke arasında yolcu akışını ve ticari hacmi artıracak anlaşma 25 Mayıs 1998 yılında yapılmasına rağmen bugüne kadar Cezayir yönetimi tarafından onaylanmamıştı. Cezayirli yetkililerden anlaşmanın uzun yıllar boyu gecikmesine yönelik bir açıklama yapılmadı.⁹⁹

İspanya'da bir aydan fazla bir süredir tıbbi tedavi gören İbrahim Gali'nin tedavisinin sona erdiği ve Cezayir'e dönüş yaptığı açıklandı.¹⁰⁰

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, her ülkenin özgürce hareket edebileceğini ancak Cezayir'in hiçbir zaman Siyonistler ile normalleşmeyeceğini açıkladı.¹⁰¹

• Fas

İspanya ile Fas arasında yaşanan diplomatik krizin bir parçası olan Gali, hakkındaki iki ayrı suçlamadan dolayı açılan soruşturma kapsamında ifade verdiği Madrid'deki Ulusal Mahkeme tarafından şartsız serbest bırakıldı. Galinin avukatı Manuel Olle, basına yaptığı açıklamada müvekkilinin, aralarında işkence ve insanlık suçu işlediğine dair iddiaların da olduğu suçlamaların tümünü reddettiğini söyledi. Söz konusu suçlamaların "siyasi" olduğunu öne süren Olle, soruşturmanın kapatılmasını talep ettiklerini belirtti. Mahkeme hâkimi Santiago

97 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/akdenizde-tunus-aciklarinda-117-duzensiz-gocmen-kurtarildi/2258407>

98 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-cumhurbaskani-tebbun-turklerle-mukemmel-iliskilerimiz-var/2262359>

99 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-cumhurbaskani-tebbun-turkiye-ile-imzalanan-ve-23-yildir-bekleyen-deniz-seyrusefer-anlasmasini-onayladi/2263322>

100 <https://www.middleeastmonitor.com/20210603-polisario-leader-arrives-in-algeria-amid-tension-between-spain-and-morocco/>

101 <https://www.middleeastmonitor.com/20210604-president-algeria-will-never-normalise-ties-with-israel/>

Pedraz da söz konusu suçlamalara delil teşkil edecek herhangi bir unsur olmadığına ve sanığın kaçma riski bulunmadığına kanaat getirerek suçlama avukatlarının talep ettiği, geçici tutuklama, pasaportuna el koyma gibi ihtiyati tedbir uygulamalarını kabul etmedi.¹⁰²

İspanya Savunma Bakanlığı, 7-18 Haziran arası Batı Sahra'nın bir bölümünde gerçekleşecek ve Fas'ın ev sahipliği yaptığı Afrika Aslanı Askeri Tatbikatı'na katılmayı reddettiğini açıkladı.¹⁰³

Başkent Rabat'ta pek çok Faslının mülklerini İsrail maslahatgüzarı David Govrin'e kiraya vermeyi reddettiği, bu sebeple ocak ayından beri görevde olan Govrin'in otelde kaldığı belirtildi.¹⁰⁴

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

OPEC+ yaptığı açıklamada, İran'ın artan üretim değerleri ve talepteki hızlı toparlanmanın dengelenebilmesi için temmuz ayı için belirledikleri üretim kısıtlamasının hafifletilmesi (üretim artışı) planına sadık kalacaklarını bildirdi.¹⁰⁵

ExxonMobil ve Chevron emisyon azaltma stratejileri sonucu oraya çıkan eksiklikler nedeniyle şirketin hissedarları ile sorun yaşadıklarını açıkladı. Küresel çaptaki rakipleri konusunda bulunan Saudi Aramco, Gazprom, Rosneft ve Abu Dhabi National Oil Co.'nun ABD'li şirketlerin yaşadığı problemlerden fayda sağlamak amacıyla üretim değerlerini azaltacağı düşünüldüğü de bildirildi.^{106 107}

Rusya Başbakan Yardımcısı, ABD'nin Rusya'ya karşı uygulamaya çalıştığı mali yaptırımların artması durumunda, Rusya'nın petrol ve doğal gaz satışlarında USD cinsinden ham petrol sözleşmelerinden uzaklaşabileceğini açıkladı.¹⁰⁸

Fransa merkezli Total, Rusya merkezli Novatek şirketinin iştiraki olan Arctic Transshipment LLC'nin %10'unu satın almak için Satış ve Satın Alma Anlaşması (SPA) imzaladığı açıkladı.¹⁰⁹

¹⁰² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ispanyol-mahkemesi-polisario-cephesi-lideri-ibrahim-galiyi-sartsiz-serbest-birakti/2260636>

¹⁰³ <https://www.middleeastmonitor.com/20210601-spain-to-snob-moroccan-army-manoeuvres-because-of-western-sahara/>

¹⁰⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20210601-moroccans-refuse-to-rent-property-to-israel-liaison-officer-in-rabat/>

¹⁰⁵ <https://www.reuters.com/business/energy/opec-seen-sticking-with-supply-plan-irans-oil-yet-return-2021-06-01/>

¹⁰⁶ <https://electrek.co/2021/06/03/egeb-exxonmobil-chevron-suffer-stunning-shareholder-backlash/>

¹⁰⁷ <http://www.baystreet.ca/commodities/4754/Climate-Activism-Is-Great-News-For-Saudi-Arabia-And-Russia4754>

¹⁰⁸ <https://newscentral.site/u-s-sanctions-may-see-russia-ditch-dollar-denominated-oil-contracts-novak-says/>

¹⁰⁹ <https://www.marketwatch.com/story/russia-totalenergies-acquires-10-of-arctic-transshipment-llc-from-novatek-27162272726>

Total ve Novatek arasında büyük ölçekli karbon yakalama ve depolama çözümleri (CCS) geliştirmek için mutabakat zaptı (MoU) imzalandığı açıklandı. MoU sayesinde LNG üretimindeki karbondioksit emisyonunun azaltılması ile karbonsuz hidrojen ve amonyak geliştirilmesinde çalışmaların yapılacağı bildirildi.¹¹⁰

Rosneft ve Fransa merkezli Schlumberger şirketi arasında Rusya'daki petrol ve gaz sahalarının bilim, tasarım ve işletilmesi ile ilgili ortak inovasyon projeleri için bir teknoloji iş birliği anlaşması imzalandığı açıklandı.¹¹¹

Enerji Enformasyon Ajansı (EIA) verileri ve bazı mahkeme kayıtlarına göre, ABD'nin BAE kıta sahanlığında el koyduğu, İran'a ait yaklaşık iki milyon varil taşıyan tankeri ABD'ye getirdiği ve bahsi geçen petrolü Basrah Light olarak göstererek satışını gerçekleştirdiği iddia edildi. Satılan petrolden 110 milyon USD gelir elde edilmiş olacağı da belirtildi.¹¹²

Gana ve Kongo da dâhil küçük ölçekli Afrika merkezli petrol üreticilerinin Nisan ayında Hindistan'ın petrol ithalatının %16,3'ünü oluşturduğu açıklandı. Hindistan'a petrol ithal eden ülkeler arasında Irak ilk sırada yer alırken, Irak'ı sırasıyla Suudi Arabistan ve BAE'nin takip ettiği açıklandı.¹¹³

Yunanistan Elektrik İletim Sistemi İşletmeci IPTO yaptığı açıklamada, Yunanistan ve Bulgaristan arasında yapılan elektrik iletim hattının tamamlandığını ve bu hat sayesinde Bulgaristan'ın 2022'den itibaren Avrupa enterkoneksiyon sistemine bağlantısı olacağını bildirdi. Bunun yanı sıra, Yunanistan, Bulgaristan ve Türkiye arasında oluşturulan ortak çalışma grupları Avrupa ile Türkiye arasındaki enterkonnekte sistemin geliştirilmesine katkıda bulunduğu da açıklandı.¹¹⁴

• Ortadoğu

Irak Parlamentosu yaptığı açıklamada, Uluslararası Petrol Şirketleri (IOC) ile Irak hükûmeti arasındaki petrol-doğal gaz arama, geliştirme ve sevkiyat sözleşmelerinin Irak'ın petrol gelirlerinde payını azalttığı ve haksız mali şartlar oluşturduğu bildirildi. Mevcut sözleşmelerin Bakanlar Kurulu tarafından yeniden ele alınacağı da bildirildi.¹¹⁵

Irak'ın Ninova eyaletindeki Angola devlet petrol şirketi Sonangol tarafından işletilen Qayarah petrol sahasında 14 ay sonra yeniden üretimi başladığı açıklandı. Şu an da günde 10.000

110 <https://www.lngindustry.com/liquid-natural-gas/04062021/totalenergies-partners-with-novatek/>

111 <https://tass.com/economy/1299149>

112 <https://www.seattletimes.com/business/us-sells-off-iranian-crude-oil-seized-off-coast-of-uae/>

113 <https://www.reuters.com/business/energy/africas-share-indias-oil-imports-hits-7-month-high-sources-2021-06-01/>

114 <https://www.news247.gr/energia/o-admie-etoimazei-nea-ilektriki-diasyndesi-me-voylgaria-kai-toyrkia.9250311.html>

115 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/060221-iraq-to-conduct-study-on-oil-gas-exploration-and-transport-contracts-with-foreign-companies>

varil üretimin gerçekleştiği ve üretilen petrolün tankerler aracılığıyla Kerkük'e sevk edildiği açıklandı.¹¹⁶

Saudi Aramco yaptığı açıklamada, ham petrolün varil başına 70 USD'ye yükselmesi ve talep artışının yaşanmasıyla, temmuz ayı Asya Resmî Satış Fiyatını (OSP) arttırdığını bildirdi.¹¹⁷

İsrail, küresel pazardaki doğal gaz talebindeki artış ile ihracatı potansiyeli arttırmak için ürettiği doğal gazın ihracatını limitleyen kısıtlamaları hafifletebileceğini açıkladı. Bu sayede yabancı şirketlerin İsrail karasularında araştırma yapmasının önünün açılacağı ve ülke bütçesine katkı sağlanabileceği açıklandı. İsrail hâlihazırda ürettiği gazın %40'ını (yaklaşık olarak 830 milyar metreküp) küresel pazara sunduğu ve bu miktarın %52'ye çıkarılmasının yollarının arandığı bildirildi.^{118 119 120}

Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (ADNOC), gösterge Murban ham petrolü için temmuz ayı resmî satış fiyatını (OSP) varil başına 66.70 USD olarak belirlediğini açıkladı.¹²¹

Kuveyt Devlet Rafinerisi KNPC, Temiz Yakıt Üretimi projesi kapsamında Mina Abdullah rafinerisindeki yeni hydrocracking ünitesini tamamladığını ve üretimin günlük 450.000 varil olduğunu açıkladı.¹²²

Tahran Petrol Rafineri Şirketinin işlettiği Tondguyan rafinerisinde sıvı gaz boru hattındaki sızıntı nedeniyle yangın çıktığı açıklandı. Çıkan yangın yüzünden rafineride gerçekleştirilen tüm operasyonların askıya alındığı da bildirildi. İran Petrol Bakanlığında yapılan açıklamada çıkan yangının kontrol altına alındığı ve depolama tanklarındaki durumun belirsizliği koruduğu bildirildi.^{123 124 125 126 127}

İran Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, ABD yaptırımların tamamen kaldırılması durumunda İran'ın petrol üretiminin günde 6,5 milyon varile ulaşabileceğini bildirdi.¹²⁸

116 <https://www.iraqoilreport.com/news/qayarah-field-resumes-production-43803/>

117 https://www.rigzone.com/news/wire/saudis_increase_oil_prices_for_asia_customers-04-jun-2021-165604-article/

118 <https://www.reuters.com/article/israel-energy-idAFL5N2NL2HU>

119 <https://www.timesofisrael.com/israel-reportedly-set-to-ease-export-quotas-of-natural-gas/>

120 Nervous about future of fossil fuels, Israel reexamines limits on gas exports | Reuters

121 https://www.zawya.com/mena/en/markets/story/UAEs_ADNOC_sets_July_Murban_crude_OSP_at_6670bbl-TR20210602nFWN2NK0EYX2/

122 <https://www.argusmedia.com/en/news/2220011-kuwait-completes-work-on-16bn-clean-fuels-project>

123 <https://www.reuters.com/world/middle-east/fire-tehran-refinery-no-reports-casualties-2021-06-02/>

124 <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9645655/Huge-blaze-breaks-key-oil-refinery-south-Tehran-just-hours-mystery-inferno-naval-ship.html>

125 <https://www.arabnews.com/node/1869271/middle-east>

126 <http://nna-leb.gov.lb/en/show-news/128345/Tehran-Oil-Refinery-Halts-Operations-After-Fire-Tasnim-Says>

127 <https://iranintl.com/en/iran-in-brief/irans-oil-ministry-says-refinery-blaze-extinguished>

128 <https://www.reuters.com/world/middle-east/zanganeh-says-iranian-oil-output-can-reach-65-mln-bpd-shana-2021-05-31/>

İran Enerji Bakanlığı, Azerbaycan ve İran'ın ortak işletmecisi olduğu Aras ve Mill-Moghan barajlarının iki ÷lke arasındaki iş birliği arttırdığını ve gelecekte Aras Nehri üzerinde inşa edilebilecek potansiyel barajlar ile elektrik santralleri için teknik iş birliğinin arttırılabileceğini açıkladı.¹²⁹

İran Enerji Bakanlığı yaptığı açıklamada, İran'ın elektrik ihtiyacını karşılamak için Türkmenistan'dan 140 megavatlık elektrik ithal edeceğini bildirdi. Yapılacak ithalatın ilk etap da Horasan bölgesi üzerinden gerçekeleŖeceđi de bildirildi.¹³⁰

¹²⁹ <https://en.mehrnews.com/news/174208/Iranian-energy-ministry-hails-water-coop-with-Azerbaijan>

¹³⁰ https://akipress.com/news:659036:Iran_to_import_140MW_of_electricity_from_Turkmenistan/

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(31 MAYIS-6 HAZİRAN 2021)

• İran'daki Kazalar Sabotajcıların Eylemi Olarak Görülüyor

İrânın başkenti Tahranın güneyindeki petrol rafinerisinde büyük bir yangın çıktığı haberi Rusya basınında değerlendirildi. "Moskovskiy Komsomolets" gazetesinin 2 Haziran sayısında yayımlanan "[İrân'daki Kazalar Sabotajcıların Eylemi Olarak Görülüyor](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirmeye göre İranlı yetkililer, İsrail özel servisini doğrudan terör saldırılarıyla suçladı. Nitekim yerel basında çıkan haberlere göre, İsrail makamları İran'ı açık bir askerî çatışma için kışkırtıyor: "İsrail istihbaratı İran donanma gemisinde bir kaza düzenledi ve bu da geminin tamamen yok olmasına neden oldu. Saatler sonra, Tahran'daki bir İran petrol rafinerisinde yangın çıktığı haberi geldi." Yazıda, İran'da ortaya çıkan söz konusu iki olay, "İsrail ile savaş için zil çaldı" ifadesiyle değerlendirildi.

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rus Askerî Uzman Yuri Lyamin'e göre, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, konumunu güçlendirmek için "İrân tehdidi" faktörünü kullansa da istifasıyla tam ölçekli bir İran-İsrail çatışması olasılığı daha da artabilir: "Bu türlü sabotaj eylemleri İsrail'de seçim kampanyası başladığından bu yana uzun süredir devam ediyor. Netanyahu, İran ile ABD arasındaki "nükleer anlaşmanın" yeniden canlanmasını önlemek için İran'ı kışkırtmaya, kışkırtmaya çalışıyor. İsrail'in, bunun için bir savaş başlatmaya hazır olduğu kesin olmasa da İran'a yönelik saldırıları sürdürmektedir."

İrân'ın Suriye kıyılarındaki gemileri ve tankerleri Lübnan üzerinden İsrail'in insansız hava araçlarının saldırısına maruz kaldığına değinen analiste göre, buna karşılık Hasan Ruhani hükûmeti hâlâ "stratejik eylemsizlik" politikasına bağlı kalarak açıktan cevap vermemeye çalışıyor. Uzman, söz konusu durumla ilgili uyarıda da bulundu: "İrân'da yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle iç durum daha da kötüleşebilir. Nitekim önde gelen aday İbrahim Reisi, İran toplumunun daha radikal çevrelerini temsil etmesi nedeniyle İsrail'in saldırganlığına karşı daha kararlı bir yanıt talep edebilecek fazla seçmeni bulunmaktadır." İsrail ile İran arasında ilişkilerin tırmanmasına değinen uzman, bu konuda gelişmelerin Netanyahu'nun iktidarı korumak için atacağı adımlara bağlı olduğu ihtimali üzerinde durdu: "Ne de olsa İran Gazze değil ve burada 'küçük muzaffer bir savaş' işe yaramaz."

• Libya'nın Kaderini Yine Avrupalılar Berlin'de Belirleyecek

İkinci Libya Uluslararası Konferansı'nın 23 Haziran'da Almanya'da yapılacağı haberi Rusya basınında değerlendirildi. "NEWS.ru" sitesinde yayımlanan "[Libya'nın Kaderini Yine Avrupa-](#)

[lılar Berlin'de Belirleyecek](#)” başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirmede ilk konferansa kıyasla bu sefer Libya geçiş hükûmetinin temsilcilerinin de toplantıya katılım sağlayacağı vurgulansa da dış aktörler arasında oluşan çelişkilerin çözümler için engel oluşturduğu belirtildi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rus Uluslararası İlişkiler Konseyi Uzmanı Grigory Lukyanov’a göre, İkinci Berlin Konferansı’ndan çözüme yönelik ciddi adımlar beklenmemelidir: “Libya dosyası” konusunda hâlâ ortak bir pozisyon bulunmamakta ve uzlaşmaya varılması pek mümkün değil. Katılımcıların çok farklı hedefleri ve önemli arz etmeyen beklentileri bulunmaktadır.” Uzmana göre, dış aktörler ülkede daha etkin olmakla ilgilenirken, Libyalılar daha acil sorunlardan endişe duyuyorlar: “Libya Başbakanı Abdülhamid Dibeybe politikasının ana stratejisi ekonomidir, güvenlik hakkında daha az, ülkenin restorasyonu hakkında daha fazla konuşmaya çalışır. Bu ise çok para gerektirir. Özellikle geçen sonbaharda Libya’dan petrol tedarikinin yeniden başlamasından sonra bu yönde bazı adımlar atıldı. Daha önemli bir fon kaynağını ise 2011’deki çatışmalar sırasında dondurulan ve o zamandan beri Libya’ya iade edilemeyen Cemahiriye’nin paraları oluşturuyor. Yeni hükûmet, altyapıyı restore etmek, koronavirüsle mücadele etmek, birleşik bir devlet oluşturmak için fon talebinde bulundu. Ancak bu sorun hâlâ çözülmedi ve cevabın Berlin’de bulunabileceği de çok gerçekçi görünmüyor.”

• Rusya’nın Bir Üssü Vardı, Kalacak mı?

“Komersant.ru” gazetesinin 3 Haziran sayısında yayımlanan [“Rusya’nın Bir Üssü Vardı, Kalacak mı?”](#), başlıklı uzman görüşlerini içeren değerlendirme Sudan Genelkurmay Başkanı Korgeneral Muhammed Osman el-Hüseyin, ülkesinin Kızıldeniz’deki askerî üs inşası da dâhil Rusya ile askerî anlaşmaları gözden geçirme sürecinde olduğunu duyurusuyla ilgiliydi. Nitekim Muhammed Osman el-Hüseyin’in açıklaması, ABD yönetiminin Sudan’ı “teröre destek veren ülkeler listesinden” çıkarması prosedürünün tamamlanmasından iki hafta sonra geldi. Arap basınında çıkan haberlere göre Hartum, Rusya’yı böyle bir gelişme konusunda önceden uyardı. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Devlet Beşerî Bilimler Üniversitesi Genel Tarih Bölümü Doçenti Sergey Seregichev’e göre Sudan’daki Rus Askerî Üssü, doğunun “alışveriş” sisteminin sıradan bir unsurudur. “Satıcı” Sudan’dır ve imrenilen alıcısı ABD’dir. Aslında Sudan, Rus askerî üssüne ev sahipliği yaparak Amerikalılara şantaj yapıyor: “Sudan, üssümüzün kaldırılması karşılığında, ölmekte olan ekonomisine ve yerleşimlerine ABD ve Batı’nın milyarlarca dolarlık yatırımlarını talep etmek niyetinde.” Uzman, 2019-2020 Onur Devrimi’nde etkili olan Sudanlı gençlerin güçlü bir şekilde ABD yanlısı olduğunu da ifadelerine ekledi. Ayrıca Rus analist, ortada bir fiyat sorunu olduğuna dikkat çekti: “Sudan’ı her yıl “elden” besleyen orada kendi üsleri olacak. Ve şimdi Sudan’ın gerçekten paraya ihtiyacı var, aksi takdirde parlak bir demokratik geleceğe giden yolun yerini çok yakında başka bir askerî diktatörlüğün çıkması alacak.” Konuyla ilgili görüşlerini paylaşan Rusya Bilimler

Akademisi Primakov Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Ulusal Araştırmalar Enstitüsünün genç araştırmacısı İlya Kramnik şunları belirtmiştir: “Yerel seçkinlerle ilişkilerini normalleştiren ABD, Rusya’yı Sudan’dan çıkarabilir ancak ortada, seyrüsefer güvenliği sorunları ve Afrika’daki ekonomik projelerin sağlanması ve gelecekteki olası operasyonların güçlendirilmesinin olması nedeniyle bölgeyi bir bütün olarak sadece biz kendimiz terk edebiliriz. Sudan ile Rusya’nın bir anlaşmaya varmasını istiyorum. Ama mümkün değilse, başka seçenekler de var.”

• Binyamin Netanyahu İsrail Başbakanlık Koltuğunu Kaybediyor

“Vedomosti.ru” haber sitesinde [“Binyamin Netanyahu İsrail Başbakanlık Koltuğunu Kaybediyor”](#) başlıklı değerlendirme yayımlandı. Yazıda, 12 yıldır ilk kez, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve Likud partisinin hükûmette temsil edilmeyeceği ve Arap partisinin ilk kez iktidar koalisyonuna katılabileceği ifade olunmuştur. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü İsrail ve Yahudi Cemaatleri Araştırma Bölümü Başkanı Dmitriy Maryasis’a göre, “Netanyahu dönemi muhtemelen sona erecek. Muhalefetin hükûmet kurma şansı var ve Knesset’in bu faktörü onaylayacağı muhtemeldir.” Aynı zamanda Maryasis, hükûmeti “parçalanmış ve zayıf canlı” şeklinde ifade etti: “İsrail’de standart görev süresi dört yıl olmasına rağmen yeni hükûmetin iki yıl dayanması ihtimali düşüktür. Aynı zamanda, bir siyasi entrika ustası olarak Netanyahu’nun rakiplerine hâlâ birkaç sürpriz sunabileceği muhtemeldir. “Likud” partisi muhalefette faaliyetlerine devam edecektir. Yeni hükûmetten ise hem iç hem de dış politika konusunda önemli değişiklikler beklenmemelidir.” Uzmana göre, Arap partisinin İsrail hükûmetinde yer alması önemli bir gelişmedir ve büyük ihtimalle Arapların sesi daha yüksek sesle duyulacaktır. Uzman, buna rağmen, temel bir değişikliğin olmayacağını ifadelerine eklemiştir.

• İran Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Arifesinde: Adaylar ve Beklentiler

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü, Kıdemli Araştırmacı Vladimir Sajin’in Rusya’nın dış politika alanında önde gelen bilimsel ve politik yayını olan “Mezhdunarodnaya zhizn” dergisinde [“İran Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Arifesinde: Adaylar ve Beklentiler”](#) başlıklı değerlendirmesi yayımlandı. Yazıda, 18 Haziran 2021’de İran İslam Cumhuriyeti’nde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimleri ayrıntılı şekilde alt başlıklarla incelenmiştir. Uzman, İran cumhurbaşkanının devlet hiyerarşisinde ikinci önemli kişi olmasına rağmen 18 Haziran 2021’de İran İslam Cumhuriyeti’nde on üçüncü kez yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Tahran’ın iç ve dış politikalarını etkileyen önemli siyasi olay şeklinde değerlendirdi. Analist, 2020’deki parlamento seçimlerini 2021 yılı cumhurbaşkanı seçimleriyle karşılaştırdı: “Covid-19 pandemisi nedeniyle 2020 yılındaki parlamento seçimlerinde katılım oranı %40’ı ancak aştı. Şimdi İran’da, özellikle ılımlı ve reformist güçler arasında, bir-

çoğu seçimleri boykot ediyor. Yetkililer, dinî lider ve kazanması beklenen İbrahim Reisi için seçimlerin yüksek katılımı kazanıldığını göstermek önemlidir. Ancak büyük olasılıkla Reisi, herhangi siyasi durumda başkanlık yarışını kazanacaktır.” İran’daki seçim öncesi duruma ilişkin yapılan analize dikkat çeken uzman, söz konusu değerlendirmede, cumhurbaşkanı adayı İbrahim Reisi’nin, dinî lider Ayetullah Hamaney’in eseri gibi gösterildiğini vurguladı. Ayrıca uzman, bu yılki seçimleri hem Reisi hem de Hamaney için gerçek bir siyasi risk olduğu görüşünü savundu: “Olumsuz sonuçtan kaçınan Reisi, dinî liderin yardımıyla garantili bir zafer için mümkün olan her şeyi yapıyor.” Ayrıca, Rus analist, İran’da sosyoekonomik durumun son derece zor olmasının yanı sıra ülkede yetkililere ve çeşitli siyasi liderlere, gruplara, partilere yönelik genel bir güvensizliğin de devam ettiğini vurguladı.

Sajin, İran’da seçim öncesi durumu şu şekilde özetledi: “Bu koşullar altında, birbirine taban tabana zıt iki ayrı sonucun olduğu söylenebilir: Genel sosyal pasiflik, seçmen katılımında azalma ve göz ardı edilemeyecek protestolar. Ancak söz konusu protestolar büyük olasılıkla 2009 başkanlık seçimlerinin sonrasına kıyasla uzun süreli devam etmeyecek.”